

12. Moderní výtvarné směry počátku dvacátého století

MODERNISMUS = souhrnné, ne zcela přesné, označení **nerealistických** směrů první půlky 20. století – takzvaných „-ismů“ (expresionismus, fauvismus, kubismus, futurismus, dadaismus, surrealismus, konstruktivismus a abstrakce)

Podkategoriemi jsou -ismy, ale podřizování osob a děl -ismům bývá zavádějící – není podstatná definice -ismů, ale tvorba osobností.

Přelom 19. a 20.stol. = přehodnocení všech hodnot = začíná nová éra. Přehodnocení hodnot v umění. (reakce na rozmach fotografie) – umění nemá znázorňovat jen viditelnou realitu – přestává platit krása, nápodoba, harmonie + odmítání eklektismu.

Kubismus i fauvismus vychází ze Cézanna. Pro protestní charakter a sociální citění kubistů a fauvistů by se o nich dalo mluvit jako o expresionismu, ale **název expresionismus se vžil pro označení německých expresivních skupin.**

Podzimním salónu 1905 – téměř všude triumfoval impresionismus. Na salónu také poprvé triumfovaly Cézannovy obrazy, do té doby zatracované, neboť již bylo hodně jeho obdivovatelů nejen mezi mladými umělci ale i mezi sběrateli. V jednom sále výstavy se sešla díla několika mladých, jen málokomu známých umělců: **Matisse, Derain, Vlaminck, Dufy, Rouault.** Jejich díla hýřící divokými barvami se zdála být těžko vysvětlitelná a vypadala jako nějaká provokace.

Když do sálu vstoupil kritik Vauxcelles, vyřkl větu, v níž označil tato díla (nebo jejich autory) slovem „**les fauves**“ – „šelmy“. A tak vzniklo pojmenování pro toto volné nesvázané seskupení individuálních malířů – **fauvisté.** Vystavovali již dříve na Salonech nezávislých, ale rok 1905 poprvé takto spolu, což působilo jako kolektivní manifestace a vyzvedlo shodnost jejich myšlení.

a) FAUVISMUS (problematika barvy, Henri Matisse)

- **nešlo o organizovanou skupinu, která má střed a zakladatele** – bylo to jen dočasné setkání individuálně tvořících lidí, spojených načas podobným směr jejich tvorby, jimž dalo okolí název fauvisté....

[Jeden z kořenů fauvismu je „lekcce malby“, kterou dal roku 1888 v Pont-Avenu Gauguin Sérusierovi: „*co ten stín? Je spíš modrý. Neboj se ho tedy namalovat co možná nejmodřeji...a co ty červené listy? Dej tam rumělkou..*“ (takto vznikl obrázek, jenž dal základ nabistům, kteří ho později pojmenovali *Talisman*) a **zde má kořen nové pojetí malby zaměřené na dosažení maximálního výrazu...**]

Fauvismus se rozvíjel ve stejné době jako expresionismus (Die Bruke vzniká r.1905) a fauvisté také používali podobně divoké barvy. **Rozdíl mezi fauvismem a expresí je v obsahu díla – na rozdíl od exprese fauvistické obrazy proti ničemu neprotestují.** Fauvisté zobrazují civilní témata a **jejich obrazy mají pozitivním nádech** – krajiny, krásné ženy, zátiší, portréty přátel – fauvisté sice byli schopni malovat realisticky, ale vědomě **odmítli realismus aby měli svobodu projevu malířského projevu – obrací pozornost na výrazové prostředky.**

- **hlavní osobnosti:** **Henri MATISSE, André DRAIN, Maurice VLAMINCK, Georges BRAQUE, Raoul DUFY, Georges ROUAULT**

- první společná výstava jádra tohoto proudu: Matisse, Derain, Vlaminck, Dufy, Rouault **na Podzimním salónu 1905.** Již dříve než roku 1905 však tito malíři pracovali tímto způsobem (a vystavovali) Dosud nikdy však nevystavovali takto spolu. Jedině tím že tvořili podobně, nevyhnutelně načas vstoupili do společného malířského dialogu.

STYL:

- **barva žije svým vlastním životem,** harmonie barev; čisté, zářivé barvy, živé tóny a silné kontrasty.

- dle vzoru impresionistu **užívají jen čistých nemíchaných barev + odmítají světlo, prostor, perspektivu a naturalismus.**

- v malbě **užívají rozměrné barevné skvrny oddělené tenčí nebo silnější linkou** (extrémní verze cloisonismu)



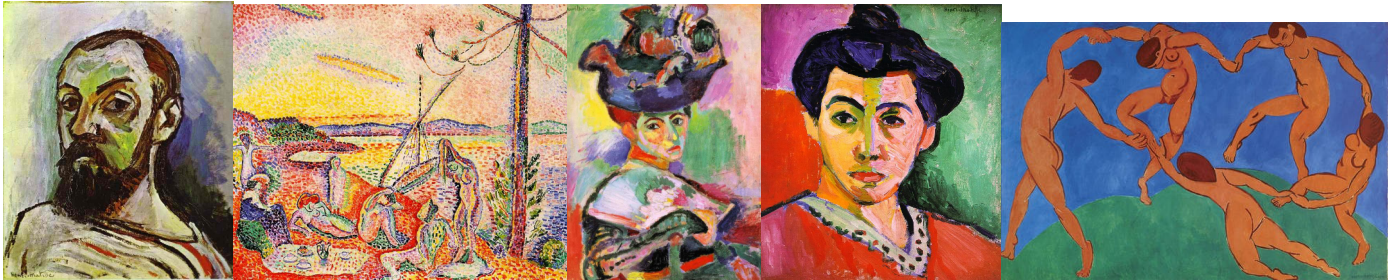
(JAK SE POTKALI: Matisse a Rouault studovali spolu u Gustava Moreaua, Derain a Vlaminck se seznámili ve vlaku a pak se spolu přátelili, malovali a používali společný ateliér (jsou označováni jako škola z Châtou, ačkoliv byli jenom dva), Dufy a Braque v Le Havru.)

HENRI MATISSE 1869–1954

- chce malovat symfonie tvarů a barev – pohodový obraz lahodící oku – nejde obsah ale o formu
Učil se klasické malbě, studoval a kopíroval staré mistry v Louvru, maloval ve stylu holandských malířů, až dokonale ovládl klasické techniky. Po roce 1900 se, pod vlivem Cézanna a neoimpresionismu, touží osvobodit. Chvilí maluje, dle instrukcí Paula Signaca, pointilisticko technikou. Tu ale nakonec zavrhně (později ve svých poznámkách píše o konci tyranie pointilismu) a inspirován Gauguinovým cloisonismem si vyvíjí vlastní styl malby ► **nekompromisně užívá co nejživější barvy, techniku barevných skvrn, hrubé obrysové linie a deformace tvarů.**

Říká: „ **Obraz má být lenoškou unavenému oku**“ = obraz má být krásný, má těšit lidi = **terapeutická a estetická funkce umění. Odmítá malování reality ve prospěch tvorby kompozice. Barva nenes symbolický význam, je tu především svobodným výrazem!**

Matissův autoportrét (1900, realistický, ale již tíhne k pestrosti barev), **Přepych, klid a rozkoš** (1904, maluje dle pokynů Signaca pointilisticky), **Paní Matissová v klobouku** (1905, orchestr barev hraje hlavní roli), **Portrét se zeleným pruhem!** (pruhem podpořil vnitřní strukturu obrazu) **Interiér** (1905, v obraze necítí perspektivu), **Tanec** (1910, symfonie tvarů a barev, barbarská deformace; intenzivní barevné plochy, rytmus tvarů)



MAURICE VLAMINCK 1876–1958 [vlameng]

„**Nezdálo se, že bude umělcem, natož uměleckým revolucionářem. Pak se ale ve vlaku spřátelil s Derainem, spřátelil se s ním a začal malovat. Nemaloval vnější skutečnost, ale vnitřní vření mysli. Barvy odpovídaly jeho pocitům a představám o skutečnosti a né skutečnosti samotné.**“

Tzv. škola v Châtou = ve skutečnosti spolčení dvou mladých lidí Vlamincka a Deraina – měli v Châtou od roku 1900 společný ateliér.

Ulice v Marly-le-Roi (1904 – již plně fauvistická malba, opravdu divoká a hrubá, sálá z ní polední sluce)

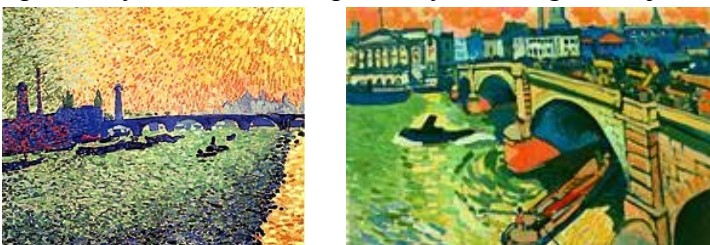


ANDRÉ DRAIN 1880–1943

- později byl průměrným kubistou – jeho kubistický obraz *Koupání* podnítil český kubismus.

Westminsterský most (1906 – jeho nejlepší fauvistický obraz – barvy jsou křiklavé ale dohromady tvoří harmonii)

- patetický fauvismus, inspirován van Goghem a jeho expresivním pojetím barvy

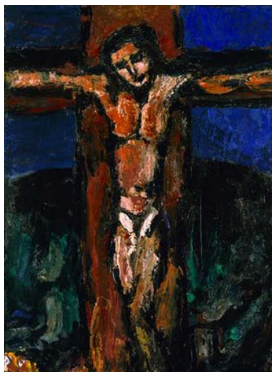


GEORGES BRAQUES 1882–1963

- samouk, souběžně s Picassem se v letech 1908–14 podílel na formování kubismu.

GEORGES ROUAULT 1871–1958 [ruo]

- tvůrce křesťanských obrazů – jeden z mála fauvistů, zajímavější se o obsah – je spíš expresionista. Výtečný akademický malíř – žák Gustava Moreaua – revolucionář, bojič konvencí – přešel k expresivní malbě. Horlivý křesťan je řazen mezi fauvisty (vystavoval s nimi a má podobnou techniku), ale tím, že se zajímá o obsah díla a navíc o sociální obsahy, spadá víc pod expresionisty.

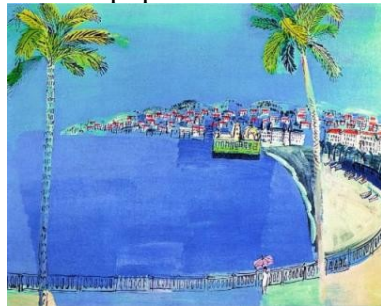


Georges Rouault - Faubourg, 1910-14, Watercolor and india ink on paper, 7 1/8 by 12 3/8 in. - Courtesy Mitchell-Innes & Nash



RAOUL DUFY 1877–1953

- velmi osobitý styl malby – to se nedá popsat...



Francouzští fauvisté vs. Němečtí expresionisté:

- formálně užívali stejnou techniku – divoké vášnivé barevné deformace. Rozdíl mezi nimi je v tom, že němečtí umělci (expresionisté) dělali divoké malby proto, že vášnivě protestovali proti sociálním problémům, zatímco francouzští umělci (fauvisté) dělali divoké malby proto, že vášnivě oslavovali život a vášnivě se radovali z krásy barev a tvůrčí svobody.

Né že by Francouzi měli menší sociální citění a byli méně anarchističtí – to ne – ale nezatahovali to do umění.

b) EXPRESIONISMUS (skupiny Die Brücke a Der Blaue Reiter)

- především v Německu a Rakousku - zasahoval i na naše území. Nemá přímo svůj program, ale výrazně se vymezuje proti pozitivismu, naturalismu a impresionismu konce 19. století, ač od nich leccos přebírá.

Otci expresionismu jsou především:

Gogh - barvy - ekvivalenty citového prožívání, vyjadřují jeho vnitřní prožitkový svět

Gauguin - využívá i symbolicko-psychologických kvalit barvy, kolorit už je odpoután od reálných barev - třeba fialový strom

Ensor - představitel belgického symbolismu a dekadence – hodně užíval symboliku smrti

Munch - **Křik 1892** - symbol krachu evropského racionalismu - člověk zůstává bezradný vůči neomezenosti vesmíru a vůči vlastní neschopnosti

- tento umělecký styl popisuje uměleckou tvorbu německých umělců na přelomu 19. a 20. století až přibližně do 30. let 20. století. Tento umělecký směr reprezentovaly především skupiny **Die Brücke** a **Der Blaue Reiter**. Pod název expresionismus se tehdy zcela nepřesně, bez ladu a skladu, začalo zahrnovat v



co vzniklo po naturalismu a impresionismu, tedy vlastně celé moderní umění. Jistým upřesněním termínu expresionismus pak byla kniha Paula Fechtera *Der Expressionismus*, která vyšla v roce 1914 přímo ve spojitosti se vznikem uměleckých skupin Die Brücke a Der Blaue Reiter.

Již ze samotného názvu **expres** (**vyjádření**) se dá vytušit, že díla zachycovala citové poznatky a pocity umělcovy duše. Expresionismus seznamoval se světem **hrůzné osamělosti, děsivé úzkosti ze smrti, nemoci a šílenství**. Člověk byl viděn jako živá osobnost ztracená na drsném severu, trpící a milující. Děsivé fantazie kostlivců s bizardními karnevalovými maskami v sešklebených grimasách byly nekompromisně šokující, a tak tento umělecký směr nebyl zhýčkanými kritiky dostatečně oceněn.

Velký vliv na myšlenky expresionismu měl také filosof Friedrich Nietzsche.

Expresionismus bojoval proti soudobým skličujícím poměrům a uměleckému akademismu a představil novou problematiku námětu s radikálně novými formálními prostředky. Svou přímostí se prokletí umělci expresionismu znelibili nastupujícímu fašismu, který je označil za zvrhlé umělce a zničil mnohá jejich díla.

DIE BRÜCKE

Skupina mladých umělců **Die Brücke (Most)** vznikla **7. června 1905 v Drážďanech**. Zakládajícími členy byli **Ernst Ludwig Kirchner, Erich Heckel, Karl Schmidt-Rottluff**, kteří původně společně studovali architekturu, později se členy stali také **Max Pechstein, Emil Nolde** a Kees van Dongen. Protože **obdivovali barevnost francouzského fauvismu**, pozvali jeho hlavního představitele **Henriho Matisse**, aby se rovněž stal členem jejich skupiny, nicméně Matisse jejich nabídku odmítl. Scházeli se v drážďánské dělnické čtvrti Friedrichstadt na Berliner Strasse **v bývalém řeznickém krámku**, kde si zařídili svůj ateliér. Založením ateliéru v této čtvrti chtěli demonstrovat svoje umělecké záměry a svou snahu přiblížit se původní roli umění.

Své **pojmenování** si vybrali podle pasáže z knihy **Friedricha Nietzscheho Tak pravil Zarathustra**, která se zmiňovala o potenciálu lidstva stát se jakýmsi vývojovým mostem k budoucímu nadčlověku (Übermensch), i když umělci Die Brücke si tuto pasáž vysvětlovali jako hledání mostu mezi tradičním německým romantickým uměním a uměním moderního expresionismu. Jejich vidina práce byla **formování ‚Mostu‘ mezi uměním minulosti a budoucnosti, věřili, že jejich umění by mohlo obohatit životy lidí.**

Ernst Ludwig Kirchner složil a vyřezal do dřeva jejich manifest, který zněl: *„Ve víře v rozvoj a v novou generaci tvořících umělců a přihlížejících diváků voláme ke všem mladým lidem jako k poslům budoucnosti. Chceme bojovat za svobodu svých gest proti starým z pohodlným silám. Hlásíme se ke všem, kteří malují bez napodobení tradic se silou, která je nutí tvořit.“*

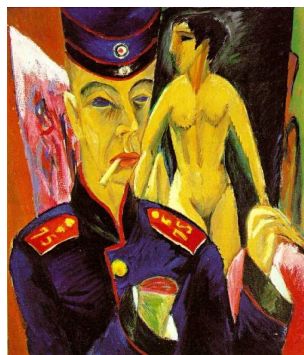
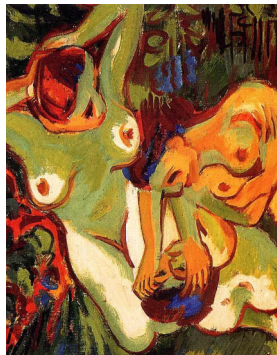
Umělce Die Brücke spojovaly stejné cíle, nápady a hluboké myšlenky. Mladí umělci se původně jen scházeli k debatám a návštěvám výstav, později však začali tvořit. Byli plně oddáni svému umění, nevšimli si kritiků. Do umění své doby přinášeli čerstvost, poctivost a čestnost vizí, silnou vůli a sebedůvěru. Odmítali tradici ideálů a německé preciznosti.

Skupina si vytvořila společné pojetí umění, které bylo založeno na **používání jasných živých barev, napětí, násilí a jisté formě primitivismu**. Zpočátku se zaměřovali na tvorbu s městskou tematikou, později přešli na akty a krajiny. Umělci Die Brücke bývají obecně považováni za první umělce, kteří objevili a začali používat techniku **linorytu. Hlásili se k práci Edvarda Muncha.**

V květnu 1913 byly všem členům a příznivcům sdružení Die Brücke zaslány tištěné kartičky o jeho zániku z důvodu rozdílnosti uměleckých názorů.

Po nástupu nacismu k moci byli umělci Die Brücke prohlášeni za zvrhlé. Všechna jejich díla byla odstraněna z německých galerií a mnohá z nich byla veřejně spálena.

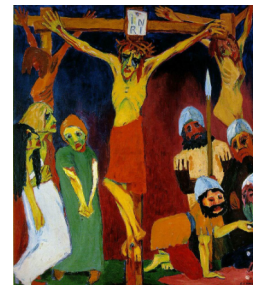
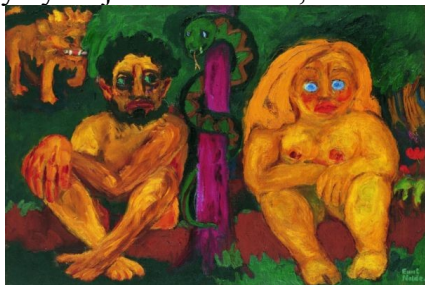
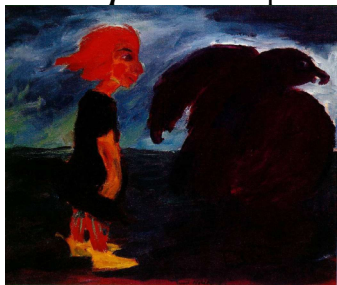
ERNST LUDWIG KIRCHNER 1880 - 1938



EMIL NOLDE 1867 - 1956

- nejvitatnější malířská osobnost

- *Dítě a pták* 1912 - podobný výraz jako fauvismus, maximálně zdůrazněn obsah výpovědi



HECKEL



ROTTLUFF



PECHSTEIN



DER BLAUE REITER (Modrý jezdec)

- založeno v roce 1911 v Mnichově. Jméno tohoto hnutí bylo převzato z názvu jednoho obrazu, který namaloval v roce 1903 Vasilij Kandinskij, i když několik teorií se také zmiňuje o tom, že jméno vybrali, protože Kandinskij měl rád modrou barvu a Marc měl rád zvířata.

O vznik tohoto hnutí se zasloužili především Vasilij Kandinskij a Franz Marc. Impulsem k založení byla obliba obou umělců v abstrakci, ale také odmítání, které se jim dostalo na oficiálních výstavách Neue Kunstler Vereinigung (Asociace nových umělců). Jejich abstraktní obrazy byly údajně pro veřejnost nesrozumitelné, což oba umělce velmi zklamalo, protože se v roce 1909 sami účastnili založení této skupiny právě proto, aby vystavovala moderní umění. Ze skupiny tedy odešli a založili Der Blaue Reiter.

Der Blaue Reiter se rovněž jmenoval **almanach**, který tato skupina od června 1911 vydávala a jehož záměrem bylo **informovat veřejnost o nových směrech a teoriích v umění**.

Toto hnutí sdružovalo kromě výtvarných umělců také významné spisovatele, básníky a hudební skladatele, kteří se věnovali hledání společných duchovních základů v nové mezinárodní kultuře. Jejich společným záměrem bylo **používat umění k vyjádření duchovních hodnot**. Výtvarní umělci patřící do této skupiny jsou považováni za **zakladatele abstraktního umění**. Jejich práce byly **charakterizovány jasnými barvami a hlubokými emocemi**.

Umělci tohoto sdružení všeobecně **odmítali akademické tradice** a August Macke a Franz Marc dokonce zastávali názor, že každý člověk má vnitřní a vnější svět, které by v sobě mělo sdružovat právě umění. Tuto složitou teorii dále rozvedl Vasilij Kandinskij – podle něj vnější svět barev a forem přivádí diváka do vnitřního světa pocitů. S použitím této teorie **Kandinskij** rovněž vytvořil první abstraktní obraz všech dob, což znamenalo obrovský skok v umění a otevření zcela nových dimenzí a možností v umění.

Setkání sdružení Der Blaue Reiter se účastnili **Vasilij Kandinski, Franz Marc**, dále pak **Paul Klee, Robert Delaunay**, hudební skladatel **Arnold Schönberg** a dokonce i **Pablo Picasso**. Dalšími vlivnými členy hnutí byli **August Macke, Alfréd Kubin...atd.**

Fungování této skupiny bylo **ukončeno v roce 1914 propuknutím první světové války**. Franz Marc a August Macke byli zabiti v bitvách, Kandinskij musel kvůli svému ruskému občanství odejít do Ruska.

V roce 1923 Kandinskij, Klee a zbytek přeživších vytvořili skupinu **Die Blaue Vier** (Modrá čtyřka). Svým



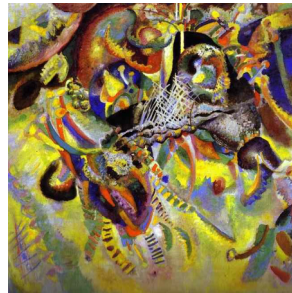
VASILIJ KANDINSKY 1866 - 1944

- *O duchovnosti v umění* - považuje umění za náhradu náboženství, ztotožňuje modlitbu a umění; umění zachraňuje duchovní hodnoty



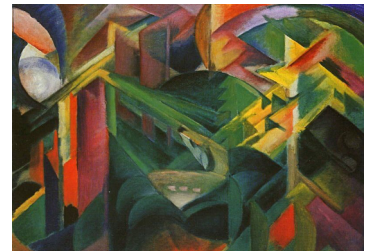
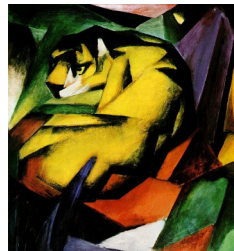
◀ **Lyrisches 1911** - je to ještě trochu jezdec, ale již je nakročeno k abstrakci
- původně studoval práva, pak se rozhodl pro umění, volil mezi hudbou a malířstvím - proto jeho malba - směřuje k abstrakci, má hudební nuance
- pro Kandinského je **barva prostředek, který působí na duši**
- období 1912 - 1913 plné abstraktních motivů; 1914 - návrat do Ruska, během války se opět objevují figurální motivy
- vedle Mondriana, Maleviče a Kupky jeden z průkopníků abstraktního umění; rovněž spjat s činností **Bauhausu**
- tři malířovy možnosti a názvy obrazů

- 1) **imprese** - dojmy získané z bezprostředního kontaktu s přírodou, příliš silně napodobují malířův svět
- 2) **improvizace** - malířovy vnitřní prožitky
- 3) **kompozice** - prokalkulovanější improvizace, už se neopírá o viděné, získává až zcela abstraktní charakter



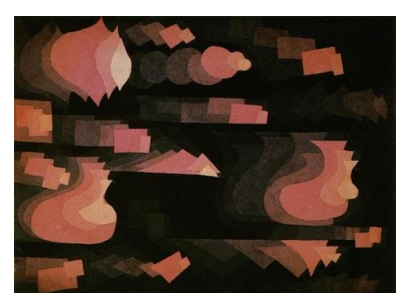
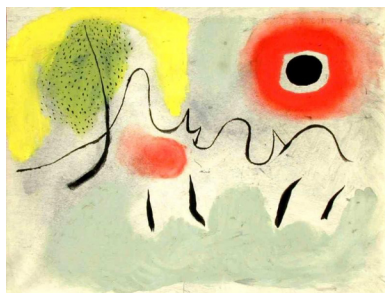
FRANC MARC 1880 - 1916

- studoval teologii a filozofii, úkolem stvořit symboly pro oltář budoucího náboženství (**zvířecí motivy – symboly přírodní energie**), ovlivněn Delaunayem, zemřel na frontě



PAUL KLEE 1879 - 1940

- spolupracuje s Bauhausem od 1921, Výmara
- když se dostane k moci Hitler, opouští Německo do Švýcarska, odkud pocházel
- akvarely; směřuje k velmi osobní vizi abstraktního umění, hudební modulace do jazyka tvarů, vizualizace melodického a rytmického kontrastu



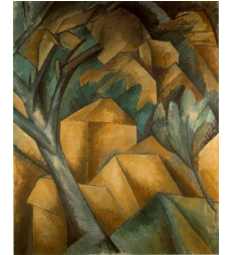
c) KUBISMUS (problematika tvaru a prostoru, Pablo Picasso a George Braque, tzv. menší kubisté)

- kubismus jako avantgardní umělecký směr vznikl v experimentech v ateliérech Picassa a Braqua, kteří jsou považováni za jeho průkopníky.

- směr vznikl na půdě připravené několikerymi okolnostmi:

1) díky Cezannově působení – Cézannova výstava v pařížském Salonu 1907 – první pokusy o rozklad tvarů do prostoru byly pod jeho vlivem

2) Braque: **Krajina s mostem** - tu již redukuje tvary na elementární formy; obraz **Údolí 1908** - odtud pojmenování kubismu (- název poprvé použit fr.kritikem L.Vauxcellem, když popsal ho jako plný ‚bizarre cubiques‘, plný malých bizarních kostiček. Brzy poté se název kubismus rychle ujal, i když Picasso a Braque nebyli jeho velkými příznivci.)



3) africké, mikronéské a indiánské umění -na přelomu století se dostalo do povědomí sběratelů umění i umělců samotných. Ti v něm viděli **prvopočátek zjednodušení a abstrakce, fascinovala je jeho bezprostřednost i čistota vyjádření.** Tímto uměním pak byl patrně nejvíce okouzlen Pablo Picasso, který v jeho ostrých tvarech našel způsob pro vyjádření svých myšlenek, které pak byly rozvinuty v principech kubismu.

► programově propaguje rozbití „reálné“ masky, chce dojít k podstatě - hledá ji v **rozbití tvaru** na mnoho částí popisujících skutečnost v základních geometrických tvarech **bez prostoru a perspektivy** (fyzika objevila nové zákony - Einstein).Cílem kubistické nové formy však nebyl ani popis, ani abstrakce, ale konkrétní a **nově otevřená skutečnost.** (viz Husserl) - „*kubismus je typem popisného realismu*“ - Matisse



◀ 1.obrazem kubismu byly Picassovy **Slečny z Avignonu** z roku 1907 - ohromily jeho současníky nejen svými rozměry 244 x 234 cm, ale také nevšedními ostrými úhly a inovativními pohledy a dramatičností, s jakou se Picasso odklonil od svých poetičtějších figurálních obrazů modrého a růžového období. Tento obraz vzbudil ještě další vlnu kontroverze, když pak vyšlo najevo, že v něm Picasso nezachytil slečny z města Avignonu, ale prostitutky z nechvalně známé pařížské Avignonské ulice.

- kubismus se dělí:

1. období analytický kubismus 1910 - 1912 = umělci **rozbili zobrazovaný předmět** na množství geometrických plošek a vytvářeli pouze řady překrývajících se geometrických ploch, převážně **hnědých** nebo **šedých** odstínů. Představovali **různé strany a aspekty téhož objektu.** Jejich oblíbeným žánrem byla zátiší, ve kterých zachycovali hudební nástroje, lahve, nádoby, noviny, karty, v několika případech se zaměřili i na portrét.

2. období syntetický kubismus -od 1913 – umělci už nechtějí rozkládat předmět do prostoru,naopak předměty zcelují a zachycují **nejcharakterističtější stránky předmětu,** k čemuž dopomáhá znovuzavedení **barvy** do děl a také to, že na přelomu let 1912 a 1913 Picasso do svých obrazů poprvé zapojil **techniku koláže,** kdy na plátna nalepil kusy novin, textů, tapet, tramvajových lístků, notových osnov, ale také drobné předměty. - - v tomto období se k dialogu přidává **Juan Gris**

PABLO PICASSO 1881 - 1973

- Španěl, od r.1904 žil v Paříži

- **určující figura umění ve 20. - 50. letech,** ještě nepřesahuje tradiční prostředky malby (jako Duchamp)

- Picassova období:

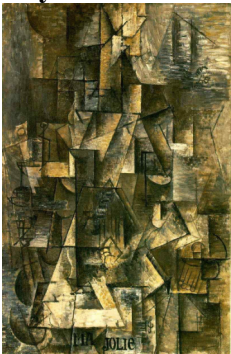
- **Španělské období** (poznámenáno Gauguinem a Lautreckem)

- **Modré období** – 1901-4, křehké, nostalgie

- **Růžové období** - od 1905 - setkání s Fernandou, proměňuje se barevnost i tematika - komedianti, život rodiny, lidský osud, podmínky lidské existence



- postupně roste míra deformace: **1907 Avignonské slečny** - deformovaná figura, opuštěny všechny principy „dobrého vkusu“; rozbíjí tvar i prostor; tváře se podobají černošským maskám, zobrazené z několika různých úhlů pohledu současně = revoluční dílo
- **Analitické období**- 1909-1913 - **Podobizna Fernandy 1909** - cele kubistický portrét; rozpad prostoru i tvaru; opuštění barevnosti - opuštění nejpodstatnějšího, co malířství má; realita připomenuta prostřednictvím nápisu
- **Syntetické období**- 1913 - 1919 - znovu navrácení reality analyzovaného předmětu



◀ **Ma jolie I** - ještě analyticky kubismus

Ma jolie II ▶

- zde vztah k realitě potvrzen materiálovou koláží; písmo - odkaz k pojmovému světu



GEORGES BRAQUE 1882 - 1963



- první Braqueovy obrazy byly vytvořeny v impresionistickém stylu, nicméně po tom, co Braque v roce 1905 navštívil výstavu fauvistů, rozhodl se přijmout jejich malířské techniky. V tomto období byl jedním z jeho nejbližších spolupracovníků Raoul Dufy, se kterým Braque kromě uměleckých myšlenek sdílel i místo, odkud pocházeli. Kolem roku 1908 se Braque začal zajímat o geometrické prvky, působení světla a perspektivu v umění. Tento jeho přístup ho brzy zavedl k počátkům kubismu a seznámil ho v roce 1909 s Picassem, se kterým se pak Braque podílel na zakládání tohoto směru. Jejich spolupráce trvala do roku 1914, kdy se Braque dal zapsat do francouzské armády a odešel na bojiště první světové války. Z války se vrátil v roce 1917 po velmi vážném zranění a brzy se vrátil opět k umění, které však prošlo změnou – poněkud se zjemnilo a začaly se v něm odrážet i ty Braqueovy nejhlubší pocity. Když se pak Braque přestěhoval na pobřeží Normandie, objevily se v jeho obrazech i jemnější barevné tóny a textury. V době své rekonvalescence se Braque také seznámil s Juanem Grisem, který se stal jeho celoživotním přítelem a spolupracovníkem.



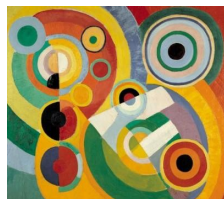
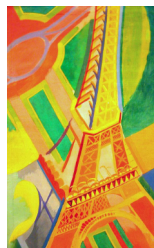
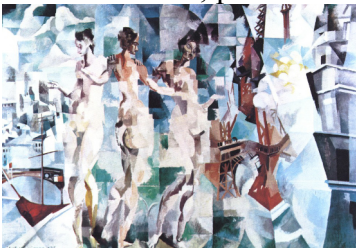
JUAN GRIS 1887 - 1927

- patřil k nim, a byla to trojice, která nevystavovala na salonu s malými kubisty

◀ **Portrét P. Picassa**

MENŠÍ KUBISTÉ - kubističtí sateliti, skupina Section d'Or

- **Robert Delaunay**: hlavou té skupiny; **Eifelova věž**, kterou maloval často - viděl na ni ze svého okna; psal i studie o barvě; předchůdce malířského orfismu; **Simultánní disky** - průkopník abstrakce;



- i mladý **Marcel Duchamp** (*Akt sestupující ze schodů*)

- **Marc Chagal** si z kubismu odvodil, co potřeboval, dál pokračoval individuálně

- kubismus byl odrazovým můstkem pro další tvorbu - dvě tendence: **Malevič** - absolutní nároky, čistá abstrakce, **Duchamp** - zrušení hranic umění, vztahu mezi uměním a neuměním, readymades



d) FUTURISMUS (charakter, význam, hlavní představitelé)

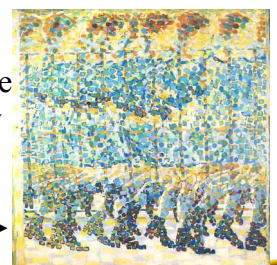
- italská situace byla žalostná, Řím opět hlavním městem avšak byrokratizace a provincialismus - proto pohled do budoucnosti + odmítnutí antické tradice
- umění bývalo obžalobou společnosti, soucit k nejubožejším - toto pojetí ubíralo hloubku obrazu a dělá z něj žánrovou scénu; ideově omezené, provinciální - počátkem 20. století snaha prolomit tento provincialismus; klima: témata hospodářská a sociální; filosofie doby: pozitivismus a pragmatismus
- futurismus vznikl **v roce 1909 v Itálii** a byl téměř výhradně italskou záležitostí, i když jemu podobné směry vznikly také v Anglii a v Rusku (kubofuturismus). Jeho zakladatelem a zároveň nejvlivnější osobností byl **italský anarchistický básník a spisovatel Filippo Tommaso Marinetti**.
- futuristé odmítali náboženství, moralismus, feminismus i manželství, zavrhovali musea a knihovny, které považovali za bašty zastaralé kultury a mrtvého bodu ve vývoji lidstva. Futuristé byli anarchističtí bourači konvencí, vyznavači pohybu, techniky a rychlosti. Absolutně se distancovali od minulosti a likvidovali poklidnou harmonii umění. Našli nový výraz pro pohyb rozložením předmětu na jednotlivé fáze dynamickým opakováním. Marinetti shrnul jejich postoje v **Manifestu futurismu uveřejněném ve francouzském deníku Le Figaro 20. února 1909:**
„Prohlašujeme, že se nádhera světa obohatila o novou krásu – o krásu rychlosti. Závodní automobil se svou kapotou ozdobenou velkými rourami podobnými hadům s výbušným dechem. Řvoucí automobil, jenž jako by se řítí po dělových nábojích, je krásnější než Niké ze Samothráky. Musíme se osvobodit od svých starých formulí! Musíme zničit vše, co je v nás ještě statického, klidného, včerejšího!“
- futuristé **zpočátku** nacházeli **inspiraci v kubismu**, který jim nabízel zprostředkování energie a dynamismu. Často malovali **moderní industriální a městské výjevy**. Futurismus se od kubismu lišil tím, že nebyl tak klidný a statický jako původní fr.kubismus. Stylisticky bývá futurismus rozdělován do čtyř období: prvního ovlivněného hlavně **liniemi kubismu**, druhého představujícího především **geometrickou abstrakci (od roku 1916)**, třetího období vycházejícího z ruského **konstruktivismu** (20. léta 20. století) a následné **aeropittury** (vzdušné malby).
- celá řada italských futuristů podporovala **myšlenky fašismu**, protože věřili, že právě **fašismus může být prostředkem k ozdravení a modernizaci tehdy poměrně průmyslově zaostalé Itálie**. Marinetti rovněž na počátku roku 1918 založil svou politickou stranu Partito Politico Futurista (Futuristická politická strana), která se už jen rok poté stala součástí **Mussoliniho** Fasci italiani di combattimento (Italská ozbrojená garda). Marinetti byl také jedním z prvních členů italské fašistické strany a aktivně se účastnil i mnoha fašistických setkání.
- skrze své spojení s Mussolinim se Marinetti snažil povznést futurismus na oficiální umění Itálie, nicméně Mussolini byl v otázce umění poněkud neinformovaný a spíše podporoval umění všeobecně, aby se tak vyhnul rebelským a nepřátelským náladám umělců. Mussoliniho milenkou Margherita Sarfatti navíc podporovala konkurenční hnutí Novecento a dokonce přesvědčila Marinettiho, aby se stal jeho členem.
- v roce 1914 se futuristé po osobních šarvátkách a názorových rozdílech na pojetí umění rozdělili na dvě skupiny: **milánskou**, kterou **organizoval Marinetti a účastnil se jí Boccioni a Balla**, a na **florentskou**, kterou formoval **Carra**, jemuž se nelíbilo, že futurismu a jeho myšlenkám příliš dominovali Marinetti a Boccioni. V obou futuristických skupinách byli umělci ze všech oblastí politického spektra – komunisté, socialisté, anarchisté, fašisté i antifrašisté.
- futurismus dospěl ke svému konci v roce 1914 po vypuknutí první světové války. Po válce se Marinetti snažil vzkřísit myšlenky futurismu ve svém nově založeném hnutí Il Secondo Futurismo, nicméně jeho snahy přešel umělecký svět takřka bez povšimnutí. Na konci 30. let 20. století byl futurismus pod vlivem nauk německých fašistů prohlášen za zvrhlé umění, a to jak v Německu, tak i v Itálii. Myšlenkám futurismu se následně vzdálil i sám Marinetti, kdysi jeho nadšený obhájce. S jeho smrtí v roce 1944 zanikly veškeré naděje na jeho obnovení.



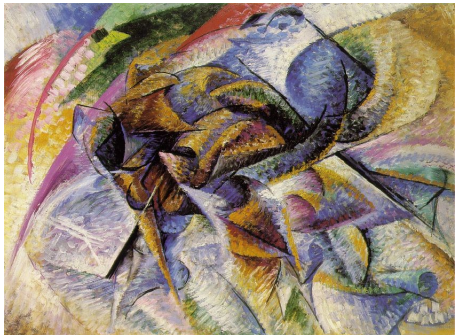
GIACOMO BALLA 1871 - 1958

snaha zachytit kontinuitu pohybu v časoprostoru, umístil vedle sebe jednotlivá stádia pohybu - připomíná zpomalený filmový záznam

◀Dynamika psa na vodítku Děvčátko běžící po balkóně ▶



UMBERTO BOCCIONI 1882 - 1916

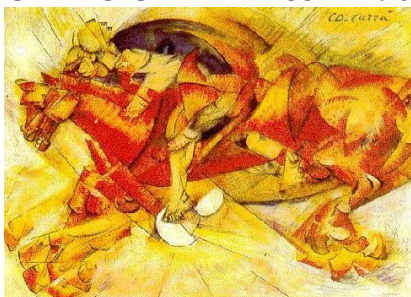


Dynamika cyklisty
futuristické plastiky



Jedinečné tvary prostorové kontinuity - nejtypičtější příklad

CARLO CARRÁ 1881 - 1966



GINO SEVERINI 1883 - 1966



e) Počátky bezpředmětné malby (Vasilij Kandinskij a František Kupka)

FRANTIŠEK KUPKA 1871 - 1957

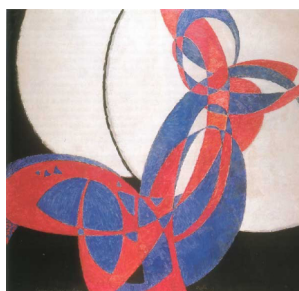
- vizionář, médium, spiritista
- abstrakce **orfismu** - pro umělce není úkol napodobovat, co příroda vytvořila, ale sama schopnost přírody tvořit
- virtuózní malíř, ctižádostivý umělec, na přelomu století ještě symbolicko secesní malba, pak expresionistické tendence, též bravurní ilustrátor, však neustrnul a stále sledoval vývoj, později studoval biologii: podněty
- postupně se dostává k abstrakci:



P.Kupková mezi vertikálami



Klávesy piana



Dvoubar.fuga - Amorfa



Kosmické jaro

- svým odmítáním účastnit se výstav se dostal mimo dobový kontext
- sám členil - organická abstrakce a vertikální abstrakce
- byl profesorem pražské akademie, ale působil v Paříži pro české studenty
- ovlivněn filmem - opakování motivu - pohyb
- 1907 - 1908 výrok Kandinského: každá forma může být umělecká, použil-li ji umělec s vnitřní nutností; pro něj je hlavní požadavek vnitřní nutnost

Další kontakty s abstrakcí:

Severini - 1. italský futurista, na realitě nezávislá kombinace geometrických forem

Francis Picabia - (později u dada), opuštění předmětnosti jako žert, jako provokace

Joan Miró, Giacometti, Karlo Kari (válka jako hygiena lidstva, rozbitá abstraktní struktura)

